

SOLENERGI!

För ett hållbart och konkurrenskraftigt Sverige

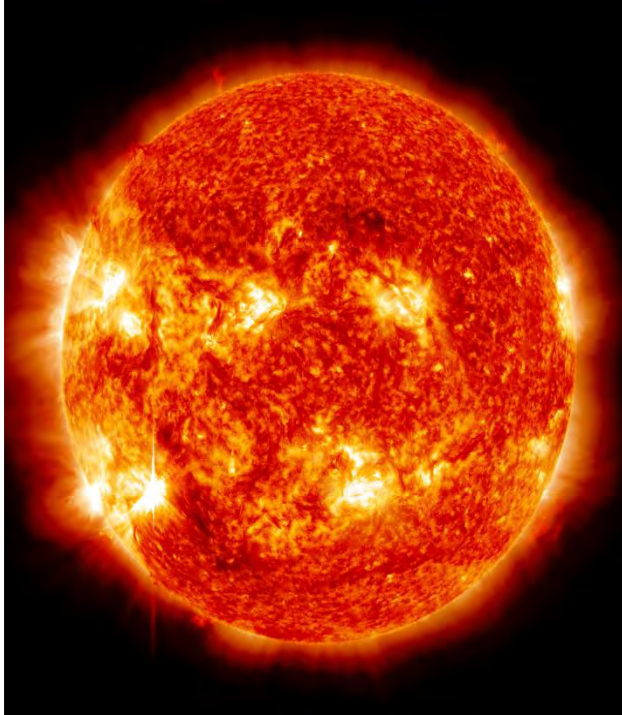
Peter Kovács

April 2018

RISE Research Institutes of Sweden

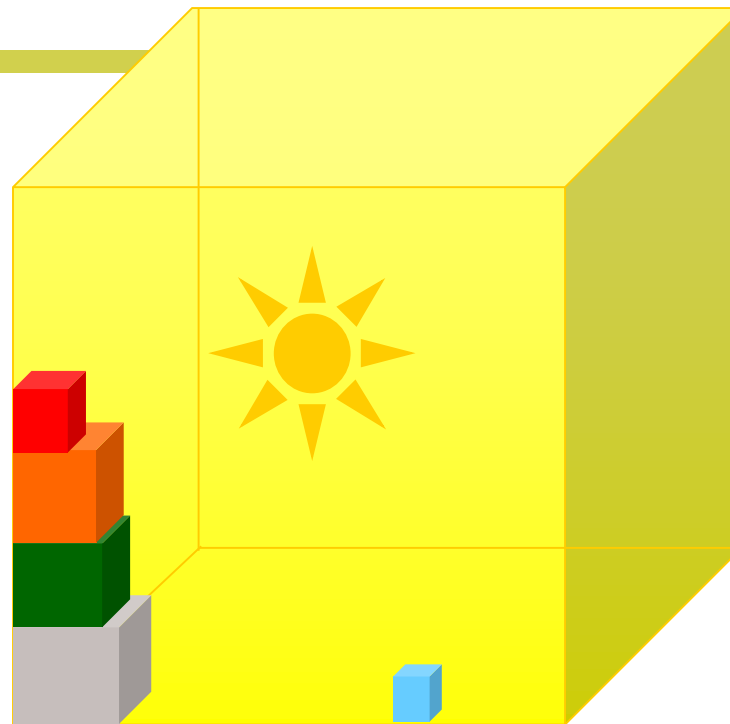
Hållbar samhällsbyggnad

Energi och cirkulär ekonomi

Solen kommer att ge energi i några miljarder år

- Den solenergi som träffar jorden motsvarar 10 000 gånger mänsklighetens energibehov

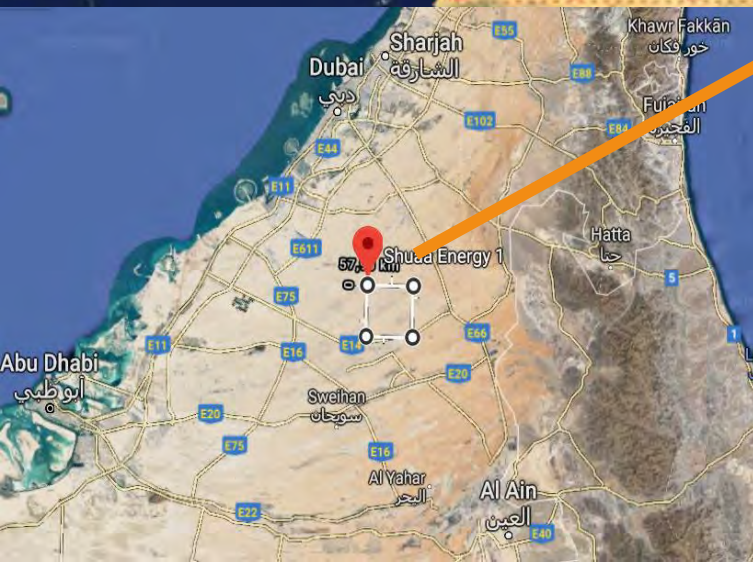

[Quelle Solarpraxis]

Hur stor yta behöver vi?

Om hela energibehovet kunde uttryckas i form av el, räcker det att täcka **0,3% av jordens yta** med 10% effektiva solceller, eller ungefär **5% av Saharas yta** för att täcka hela världens energibehov.

DESERTEC kom av sig efter den arabiska våren, men idag byggs de största anläggningarna i världen i området. Anläggningen till vänster ska stå färdig 2030 och kommer då att ha 4000 MW effekt

Potential solceller i Sverige

Ingen ny mark behöver tas i anspråk

I Sverige finns det ca 400 miljoner kvadratmeter byggnadsyta som träffas av minst 70 % av maximal solinstrålning.

Om man satte upp solceller med en verkningsgrad på 10 % på denna yta skulle dessa solceller kunna producera 40 TWh/år.

Det är nästan 30 % av Sveriges totala elanvändning.

Detta utan att ha exploaterat en enda kvadratmeter ny mark.

Källa: Potentialstudie för
byggnadsintegrerade
solceller i Sverige
Rapport 2

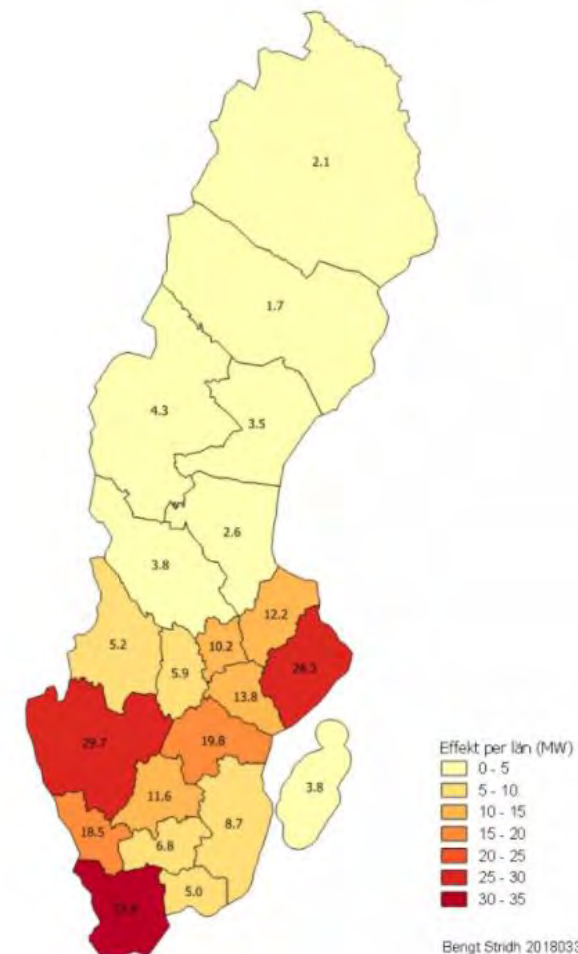
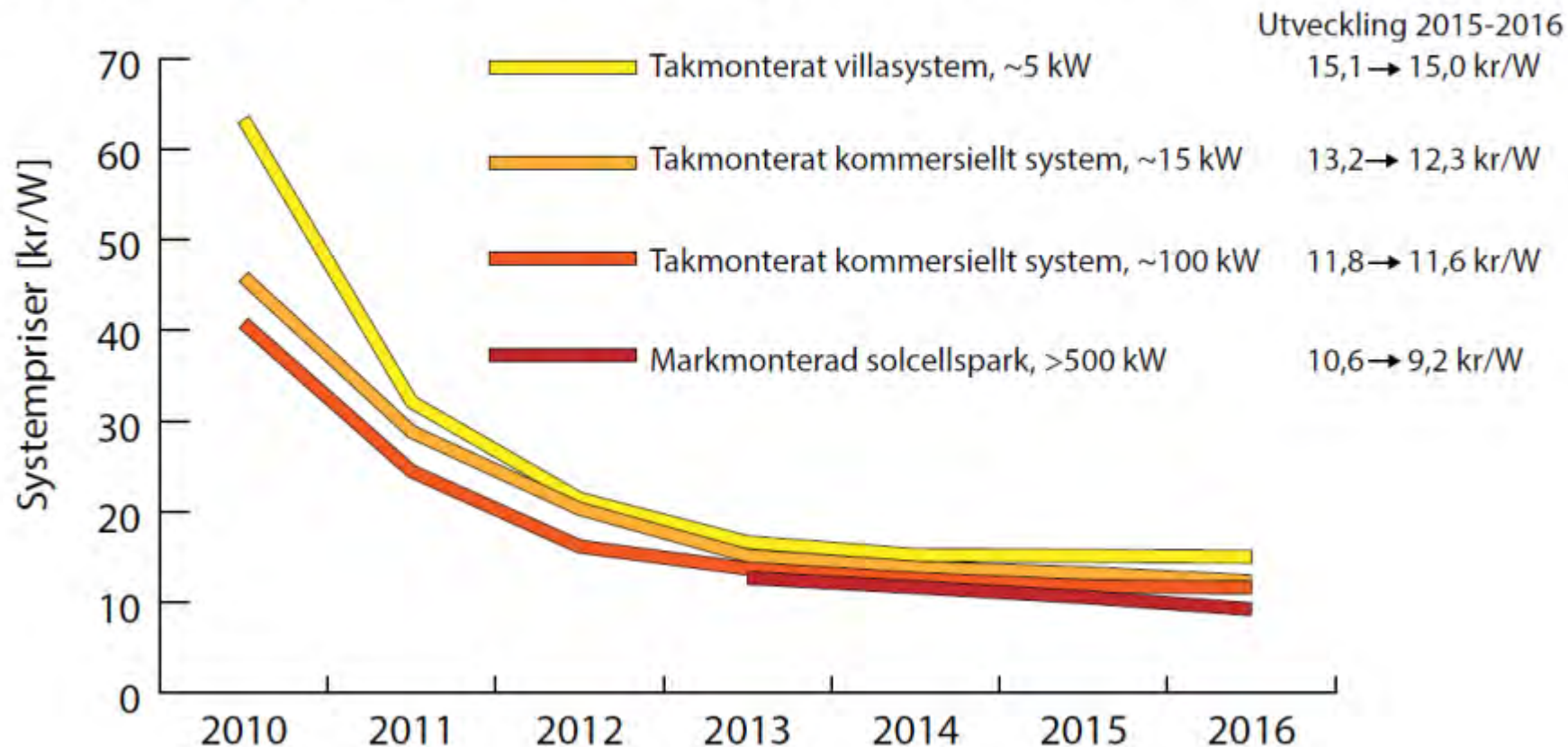
Källa Johan Lindahl,
Uppsala universitet/ IEA PVPS

Prisutvecklingen för solcellssystem i Sverige

Viktade medelpriser för nyckelfärdiga nätuppkopplade solcellssystem inrapporterade av svenska installationsföretag (exklusive moms).

Källa: Johan Lindahl
IEA-PVPS task 1
Swedish National Survey Report
2016

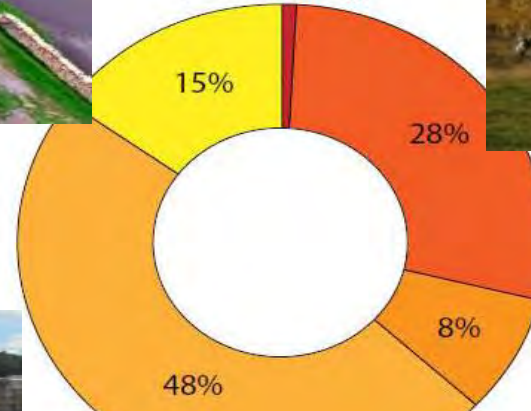
Källa Johan Lindahl,
Uppsala universitet/ IEA PVPS.

Solelstrategi från
Energimyndigheten:
7 – 14 TWh till 2040!

Om målet 14 TWh till 2040 ska nås...

2040
(estimering)

Villasystem à 5 kW

System hos lantbruk och företag à 15 kW

System hos stora fastighetsägare à 100 kW

Solcellsparker à 5 MW

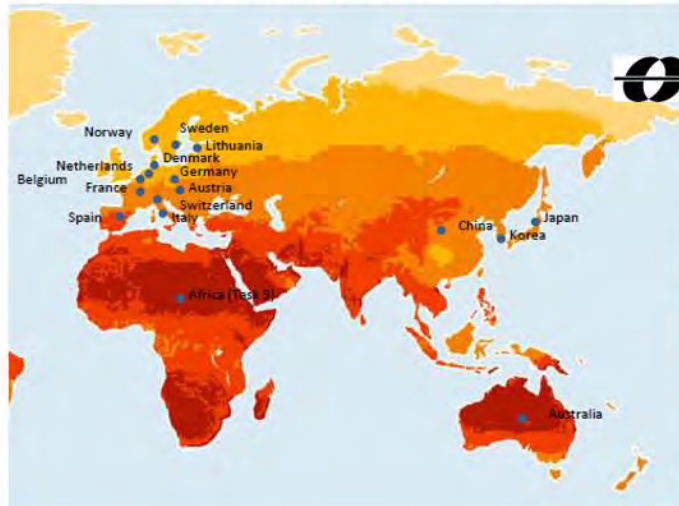
2016	→	2040
~10 000	→	~800 000
~1 500	→	~77 000
~1 000	→	~70 000
~3	→	~450

ELSA-Elgenererande solavskärmningar

IEA PVPS Task 15
”Enabling framework for BIPV acceleration”

 MÄLARDALENS HÖGSKOLA
ESKILSTUNA VÄSTERÅS

 SOLKOMPANIET

 RISE

 white

Projektet "Miljontak"

Solel

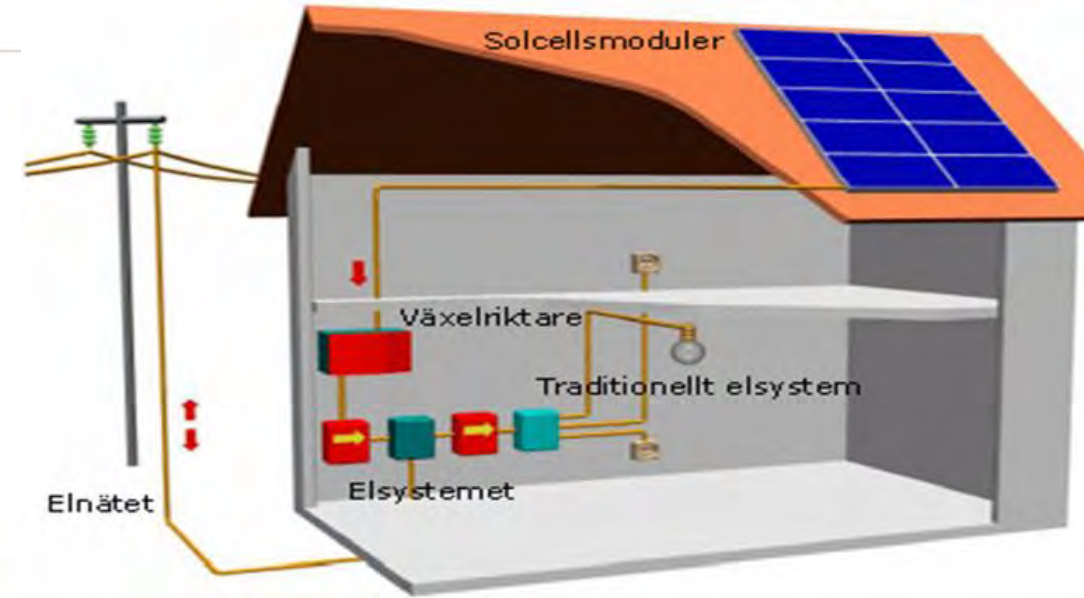

Både solceller och solfångare utnyttjar den energi som finns i solens strålar, men på olika sätt. **Solceller** omvandlar solinstrålningen till elektricitet.

Solvärme

Solfångare omvandlar energin från solen till värme för uppvärmning av byggnader och varmvatten.

- Solcells (PV) moduler
- Växelriktare
- Kablage
- Brytare
- Säkringar o skydd

Solceller och solfångare

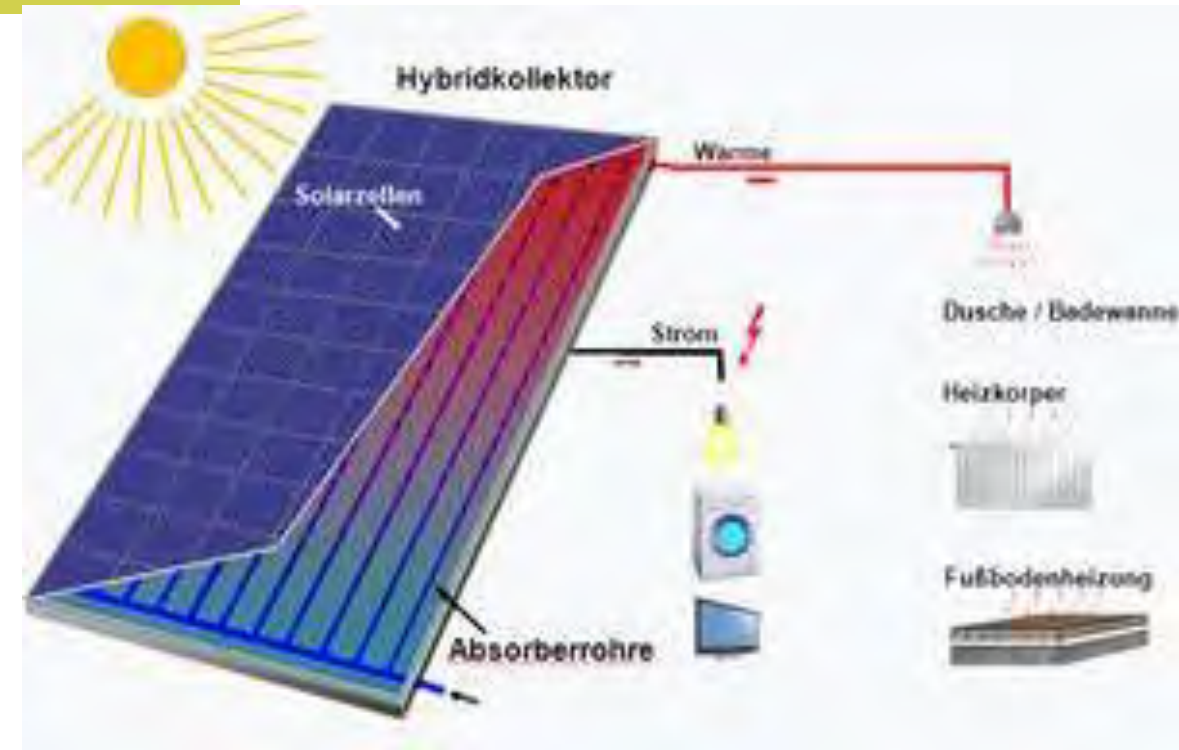
- Solcellerna genererar elektricitet
- Solfångarna genererar värme

PVT: värme + el

- PVT-hybrider genererar både ström (PV - *photovoltaics*) och värme (T - *thermal*).
- Grundidén PVT: Solvärmedelen kyler solcellerna och sänkt drifttemperatur höjer dess elektriska verkningsgrad
- Alltså mest lämpade för att köras vid relativt låga arbetstemperaturer.

- 1:a generationen - kristallint kisel
  - **Solcell**
    - enkristallint Si
18%; rekord: 25,0%
    - multikristallint Si
rekord: 20,4%

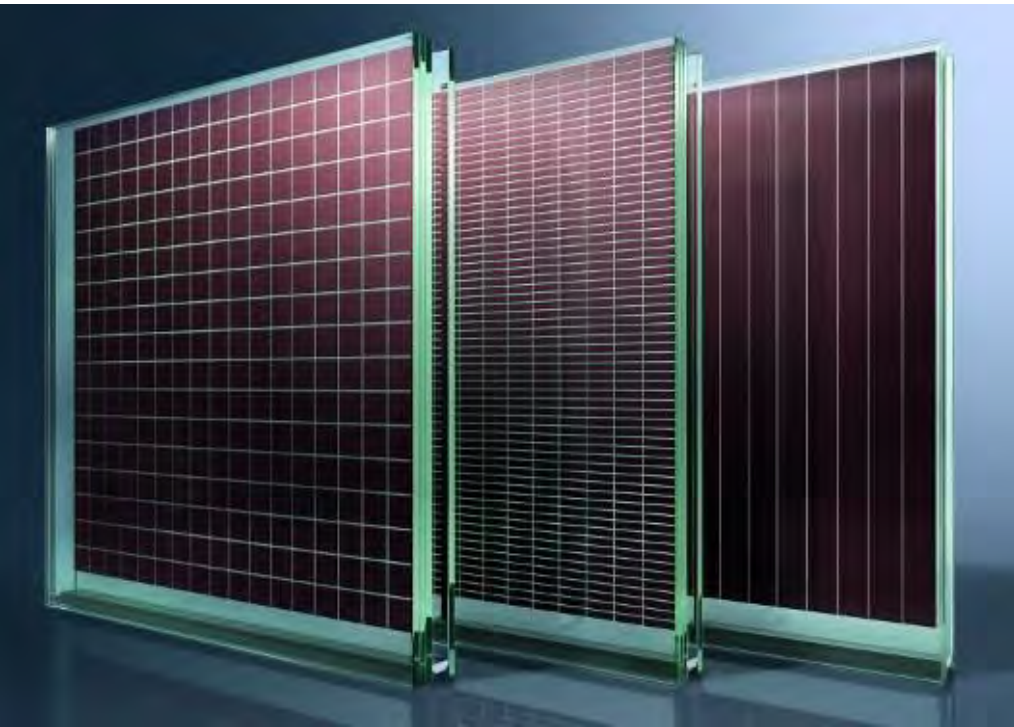
* Teoretisk limit för en enkel solcell: ~30%

○ 2:a generationen - Tunnfilmceller

- Amorft kisel: 9,5%
- Nanokristallint kisel: 10%
- Nya material:
  - CIGS (Cu(In,Ga)Se_2): 19,9%
  - CdTe: 16%

○ 3:e generationen

- VHESC (very high efficiency solar cell)
  - Dyra material, multi-junction, linser

42 %

- Billiga solceller - masstillverkning

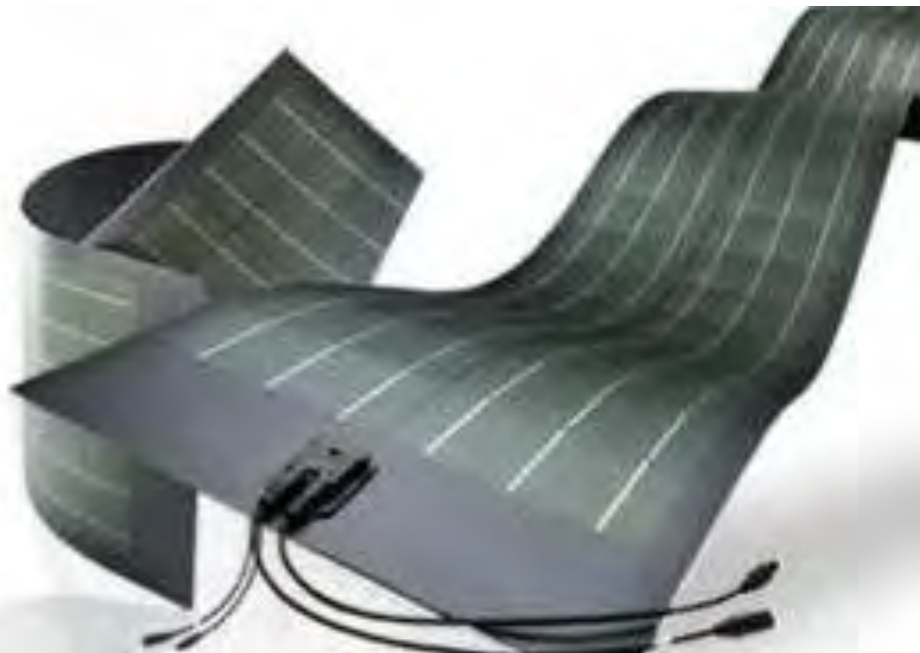
- "Grätzelceller" TiO_2 + färgämne

11 %

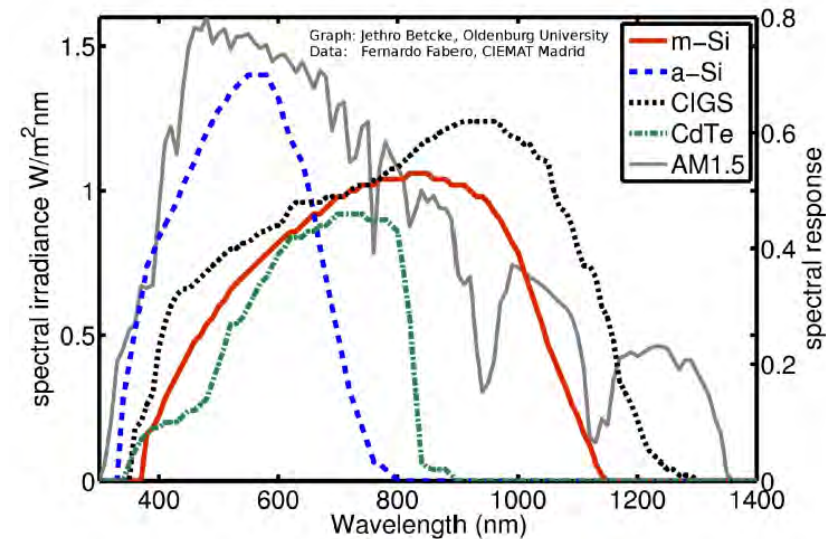
- Organiska solceller:

- Molekylära skikt (vakuum)
- Polymersolceller (lösning)

7,4 %

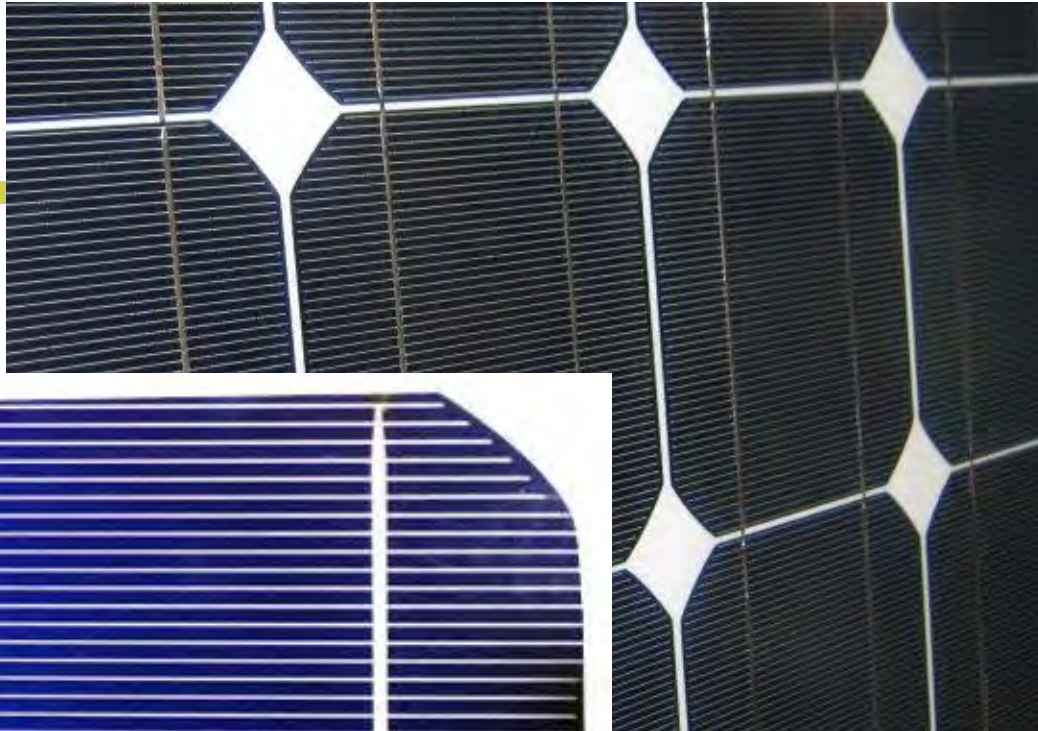
Olika tekniker har olika spektral känslighet

AM1,5= Solspektrum
Synligt ljus= 400-800 nm
Röd kurva= Kristallint Kisel
Grön/ Svart/ Blå= Tunnfilm

Kiselsolceller: Monokristallina – Polykristallina

Priser sjunker, effektiviteten ökar liksom de arkitektoniska möjligheterna!

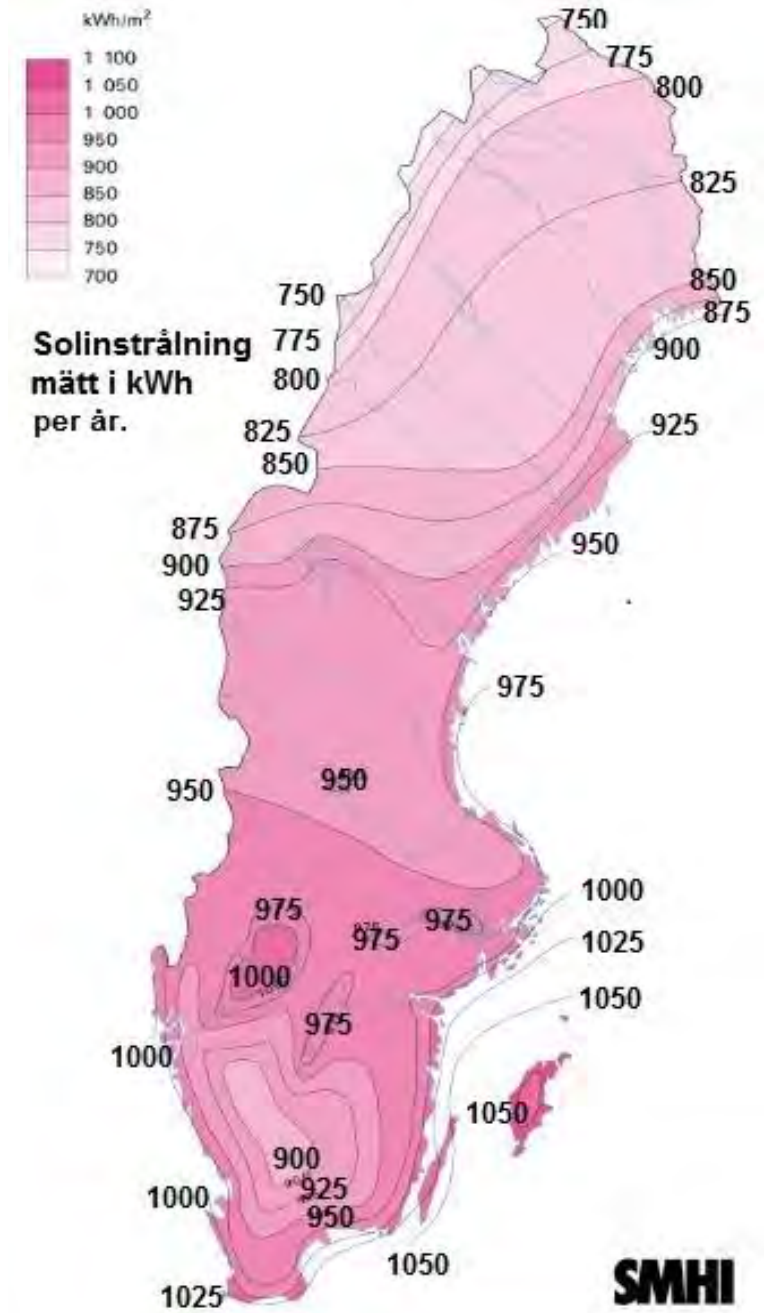
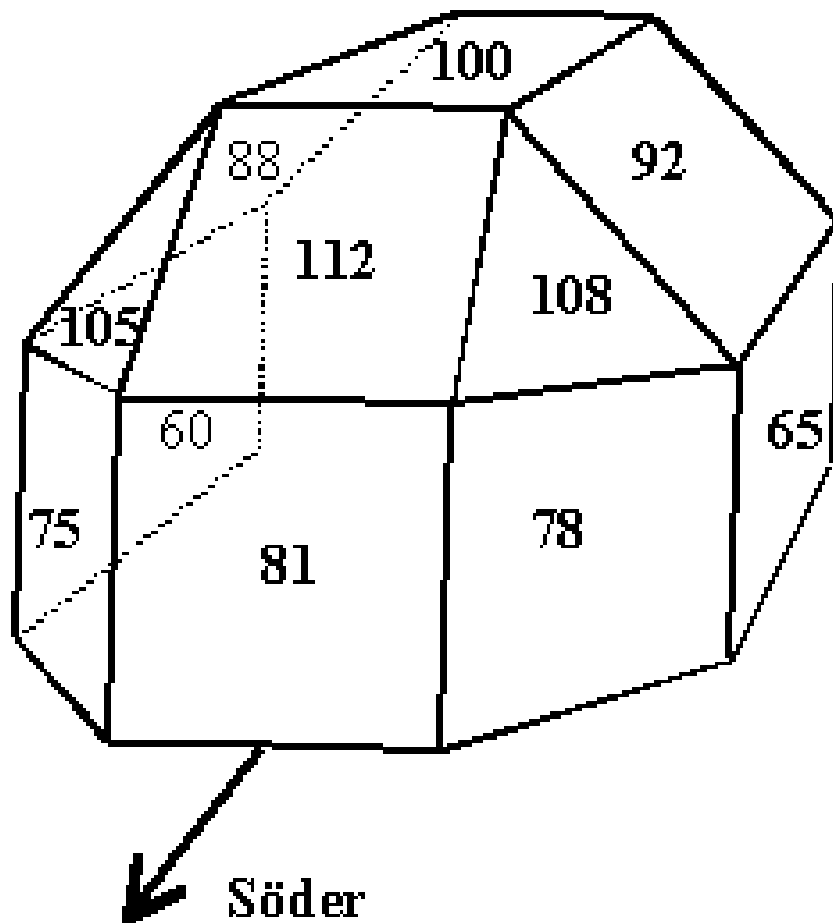

Jämförelse olika solcellstekniker

Amorf/CIGS tunnfilm	Polykristallin	Monokristallin
■ 6-13%	14-16%	16-18%
■ 60-120W/m ²	160W/m ²	180W/m ²
- Energi/år: polykristallina celler ger ca 150 kWh/m², år
  - Utrymme: 1 kW polykristallina celler tar 6-7 m² i anspråk

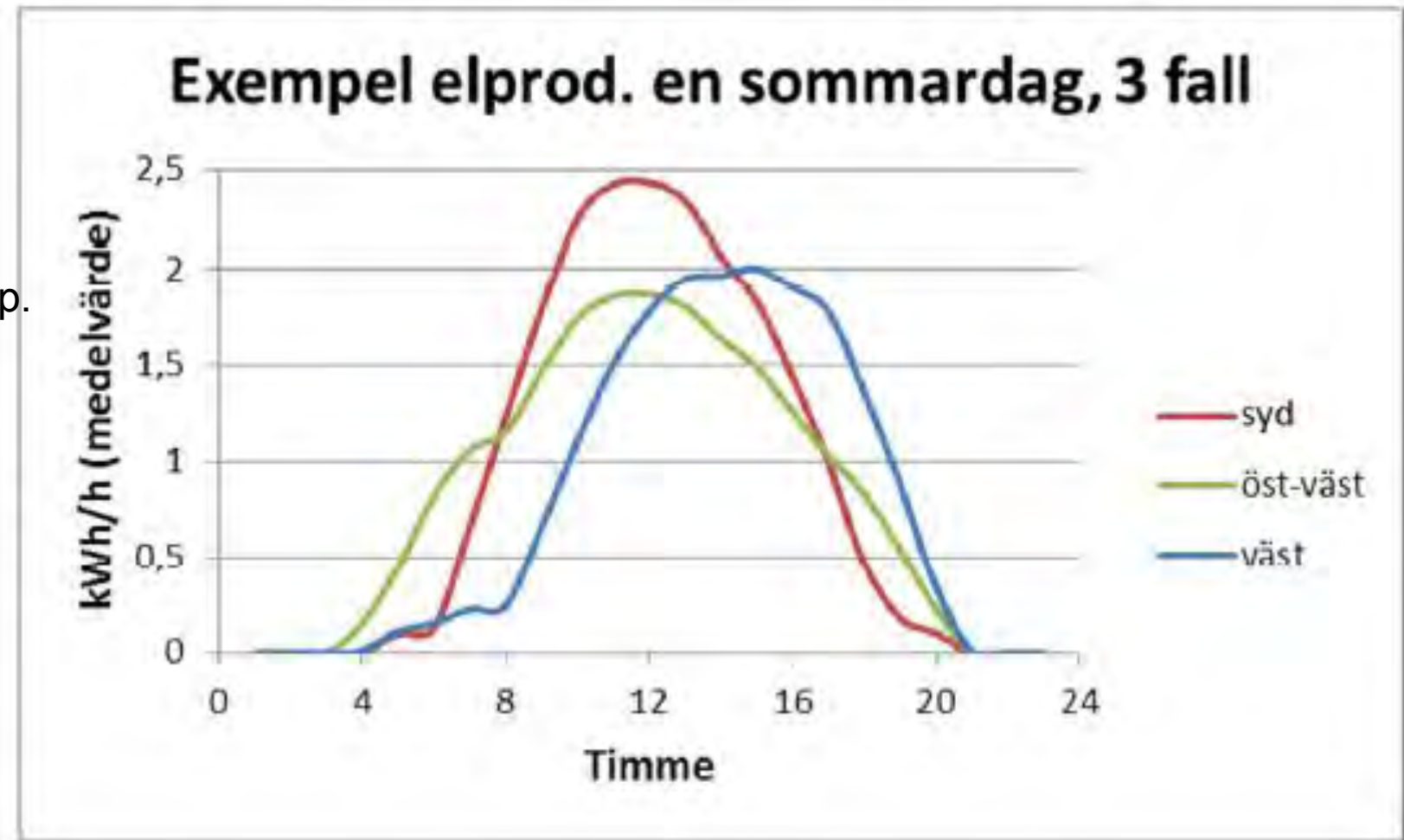
Beräkningsunderlag olika väderstreck och lutningar i Sverige

Sommar: 12 x 250 W 30° optimal lutning för olika väderstreck

Syd 45°
Väst, väst/ost 30°
Jämförelse av de för resp.
väderstreck optimala
lutningarna

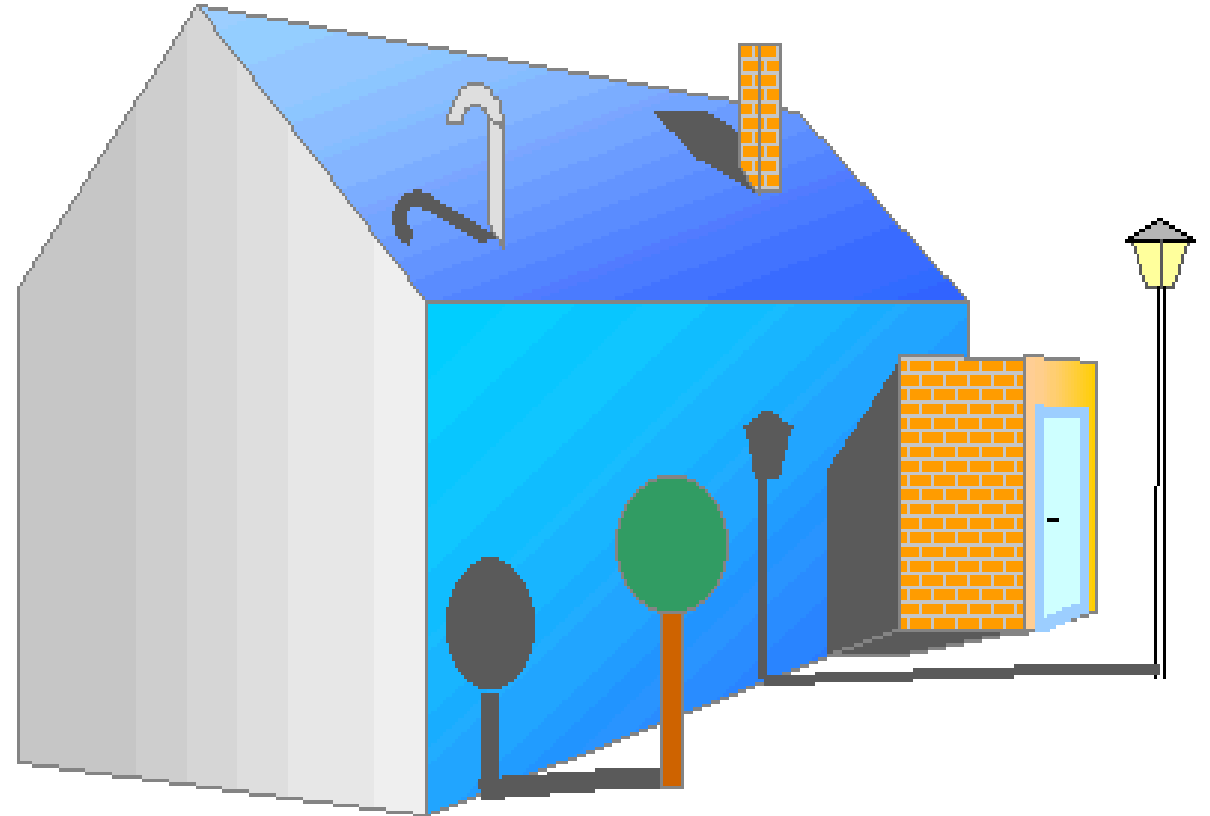

Skuggning

Installera inte störande detaljer på södertaket.

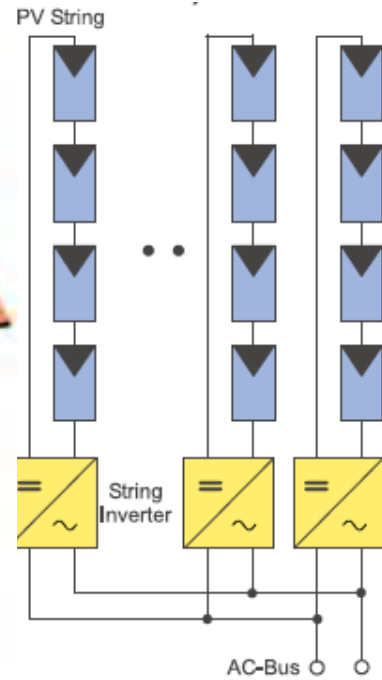
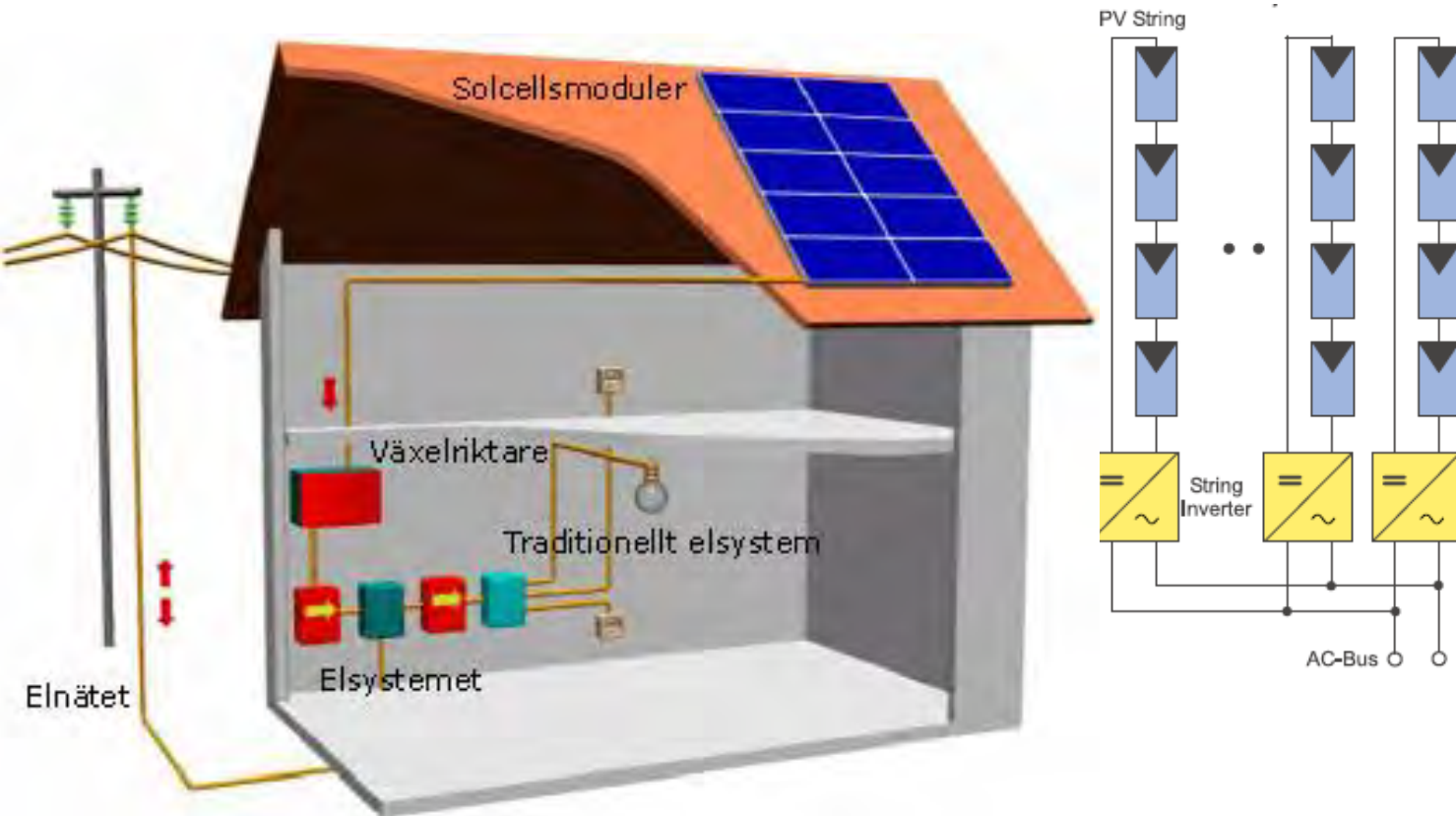
Tag hänsyn till framtida installationer och planteringar.

En antenn vid nock kan få stora effekter.....

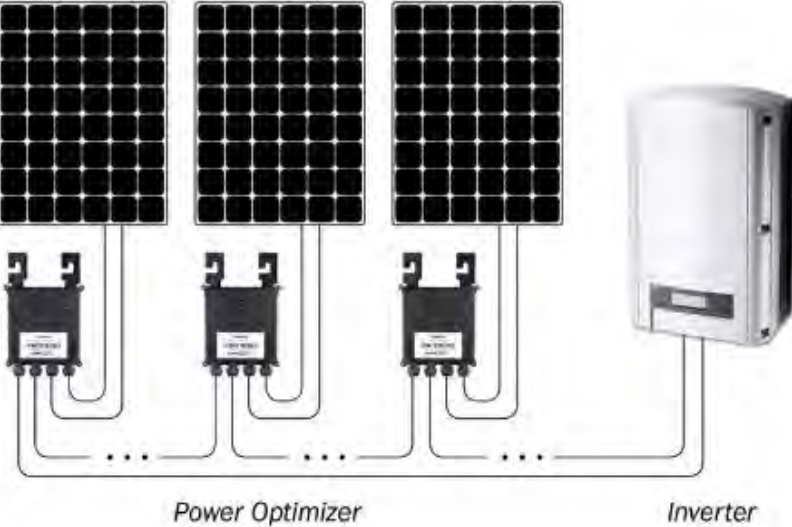
Strängväxlariktare, trefas från 3 kW

Mikroväxelriktare, AC från varje modul. Minskar skuggförluster och möjliggör uppföljning och avstängning av varje modul

SolarEdge System

Optimerare med central växelriktare. I princip samma funktion som ovan

Lagring på stark frammarsch i Europa

Daimler har separata dotterbolag för såväl produktion som marknadsföring av batterilager för villor och större förbrukare.

Kapacitet 2,5 – 20 kWh.

E.ON Aura Speicher (Modell 500)

- Hohe Wirtschaftlichkeit
- Geprüfte Sicherheit
- Modulare Erweiterung
- Einfache Installation
- Problemlose Nachrüstbarkeit
- Übertrender Gesamtwirkungsgrad

EON säljer energilager med de flesta soleanläggningarna som de levererar (april 2016)

Installation

Användbar lagringskapacitet: 4,4 kWh,
utbyggbar till 11 kWh

Lagring: Intressanta svenska initiativ Box of Energy och Ferroamp

ferroamp Start | Fastighets-EKG | EnergyHub | Nyheter | Om oss | Kon

Nyhet!
EnergyHub producerar solell!
EnergyHub installeras i Vattenfalls Smarta Hus i Älvkarleby.

Solelsanläggningen som jobbar året runt

SNABBARE ÅTERBETALNINGSTID

SMARTARE ELANVÄNDNING

- Stöder ett hållbart elnät
- ACE
- Adaptiv strömutfjäring
- EnergyHub skalbar och flexibel
- Smart och integrerat energilagring
- Effektiv elbilsaddning utan problem
- Solcellsträngsoptimerare

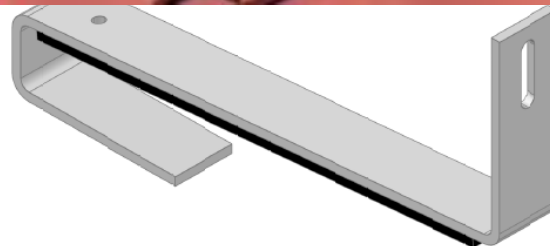
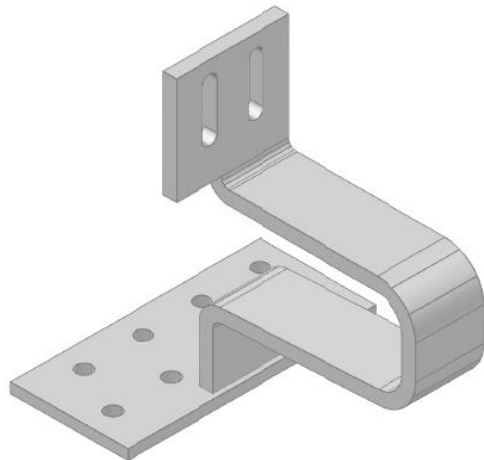
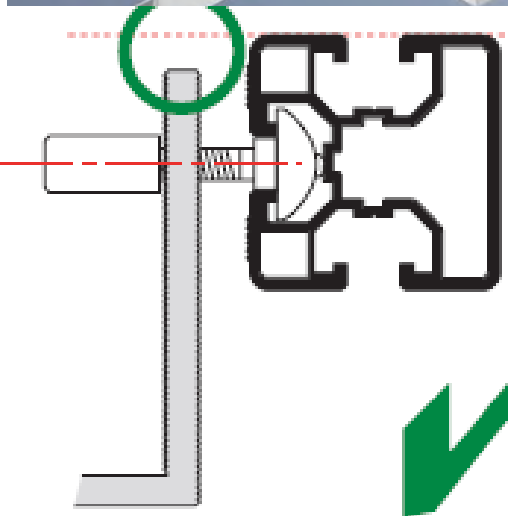
Ny förordning beslutad 29 sept 2016: (träder i kraft 1 nov 2016)

Bidrag till lagring av egenproducerad elenergi

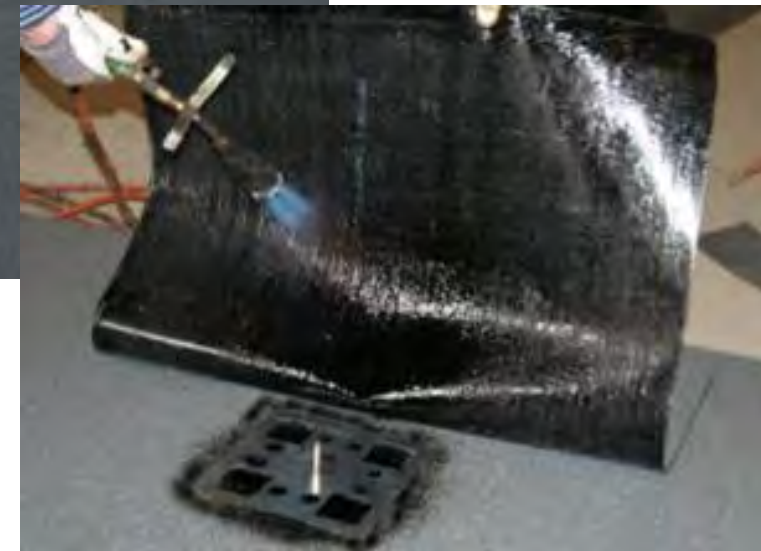
- Privatpersoner
- Bidraget är tidsbegränsat och får endast ges till åtgärder som påbörjats tidigast den 1 januari 2016 och slutförts senast den 31 december 2019.
- Skall vara kopplat till nätanslutet system för egenproduktion av förnybar el.
- Det ska bidra till att öka den årliga andelen egenproducerad elenergi som används inom fastigheten för att tillgodose det egna elbehovet.
- Bidrag får ges med högst 60 procent av kostnaderna för lagringssystemet, dock högst 50 000 kronor. 25 MSEK 2016, 50 MSEK/år 2017- 2019.
- Länsstyrelserna ska pröva frågor om bidrag.

Tegeltak kräver takankare och lite mer installationstid, vilket ger en kostnadsökning på någon krona eller två.

Papptak ger ett par kronor mer per W i kostnad, genomföringar och infästningar samt mer installationstid är skälen till detta.

Stativ på tak med små lutningar kan ge + c:a 5:-per W jämfört med ett montage i takplanet.

Platt tak

Ballast eller infästning i tak

Solelpaket + värmepump i småhus

Småhusfabrikanter erbjuder kunder 3 kW solelanläggningar för en återbetalningstid på mindre än 10 år!

Marknaden: Ett nyckelfärdigt villapaket av idag: 12 000-20 000 kr/ kW exkl moms

- 22 st 280 Wp Monokristallina moduler med 60 celler, aluminiumram, Modulspänningen ligger kanske på 31 V. 22 x 31 ger 682 V. Man kan alltså seriekoppla alla 22 moduler till en sträng som ansluts till växelriktaren.
- Växelriktare till detta, ett par exempel: SolarEdge SE2200-6000, SMA STP 6000TL-20, StecaGrid 5503, bägge trefas 400V
- Montagesystem för montage ovanpå tegeltak, med takankare, profiler, alla fästdon
- En kabelsats 6mm², kontakter och strömbrytare

Tendens: Större anläggningar

Egenförbrukning eller mata in i nätet

Regelverk och värdet av en kWh solel påverkas av om den används till

Egenförbrukning

eller

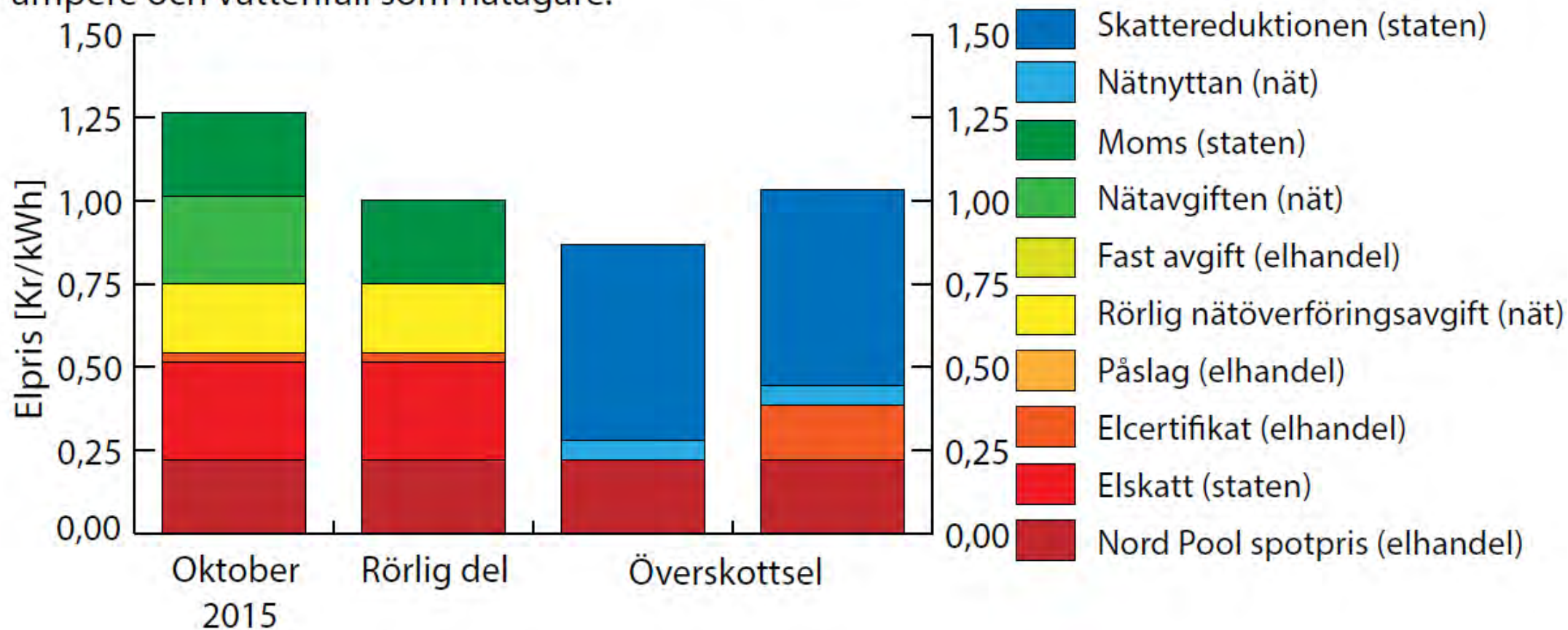
Inmatning

Naturligtvis används ofta solel från samma anläggning till både egenförbrukning och inmatning!

Värde på sparad respektive såld solel

Tabellen visar ett av de lägsta rörliga elpriserbjudandena för en villa med fjärrvärme i Stockholm med en årlig elförbrukning på ungefär 10 000 kWh/år, en huvudsäkring på 16 ampere och Vattenfall som nätägare.

Avkastning (nuvärdesber.): Solelanläggningar egenförbrukning

Avskrivningstid (år)	Elpris (Sek)	Bidrag	Avkastning (%)
25	1	Nej	5,5
25	1	Ja	8,6
30	1	Nej	7,0
30	1	Ja	10,0
30	1,30	Nej	9,7
30	1,30	Ja	13,5

Payback för investering i solelanläggning, egenförbrukning

Elpris (Sek)	Bidrag	Payback (år)
1	Nej	15,8
1	Ja	11
1,3	Nej	12,1
1,3	Ja	8,5

En enkel payback-beräkning med siffror hämtade från de antaganden vi gjorde tidigare.

Märkning av central 1

El centralen där solcellsanläggningen har sin inmatning, skall märkas med att det kan förekomma bakspänning.
I ELSÄK-FS 2008:2 anges hur varselmärkningen ska se ut.
Elsäkerhetsverket föreslår en översyn av märkningsbehovet.

Märkning av central 2

MSB's förslag till tilläggsmärkning.

Enligt Elsäkerhetsverkets tillsyn av solcellsanläggningar 2014 var en av de absolut vanligaste anmärkningarna brister i varselmärkning.

Allmän varning

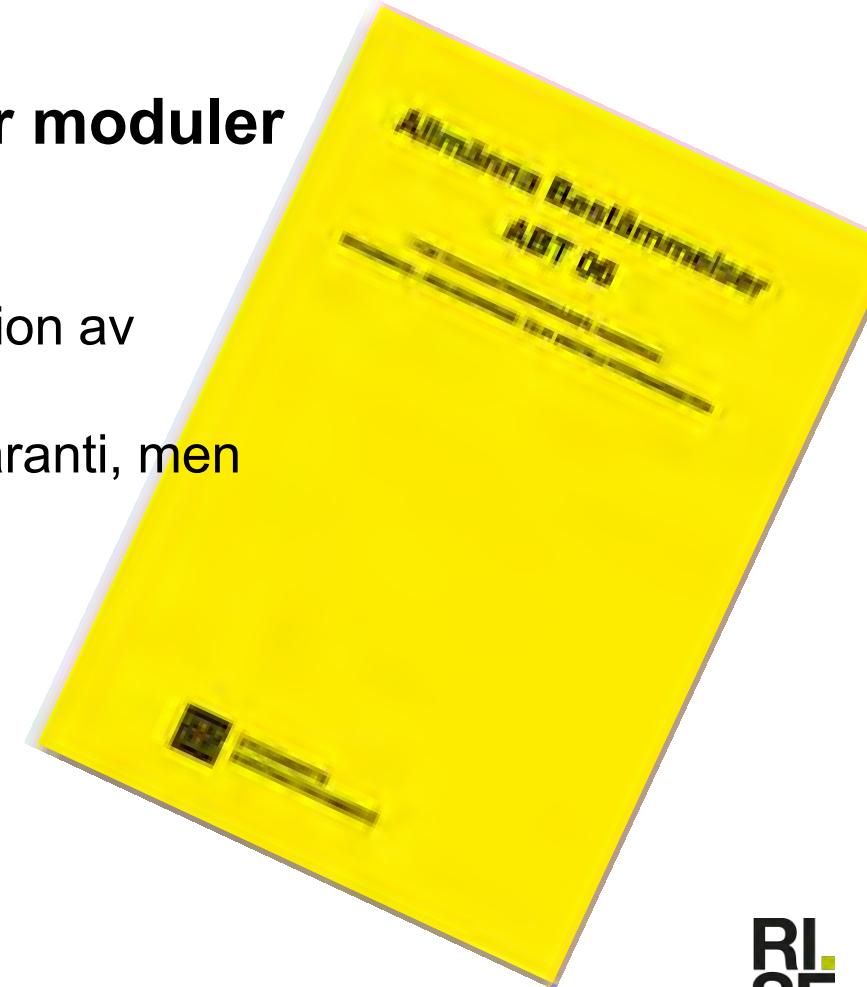

För räddningstjänst

Garantier

I stort sett samma garantier ges av alla tillverkare för moduler och växelriktare

- Moduler: Minst 25 års förväntad livslängd. Max. 20 % reduktion av toppeffekten efter 25 år (kristallint kisel)
- VX-riktare: Cirka 15 års beräknad livslängd, normalt 5 års garanti, men 10 år förekommer
- System: Normalt 5 års garanti
- Efterfråga vidare driftavbrotts/ inställelsegaranti

Att tänka på vid upphandling

- Modulerna ska vara testade! EN 61215, eller IEC 61215 samt EN 61730 eller IEC 61730
- Dokumentation på svenska ska levereras med anläggningen: Komponentförteckning, enkel driftkontroll, kontaktuppgifter till installatör/ serviceföretag
- För större anläggning: Referensmätare solinstrålning,
- Märkning/ skyltning, genomgång av anläggningens funktion vid överlämnande
- Kablage DC-sidan måste klamras ordentligt! UV-beständiga kablar o klammer utomhus.
- Slutbesiktning/garantibesiktning med funktionskontroll och bestämning av prestanda. Kapacitetstest, varje sträng mäts och protokollförs. Säkerhetskravens efterlevnad kontrolleras

TACK!

Peter Kovács

Peter.kovacs@ri.se

010 516 56 62

RISE Research Institutes of Sweden

Hållbar samhällsbyggnad

Energi och cirkulär ekonomi

TACK FÖR ATT NI LYSSNADE!
Läs mer om solenergi:

www.solcellskollen.se

www.bengtsvillablogg.info

www.solcellspodden.se

www.svensksolenergi.se

www.energimyndigheten.se

peter.kovacs@ri.se